

INSTRUKCJA BISKUPA PŁOCKIEGO
O PRZYGOTOWANIU I SPRAWOWANIU SAKRAMENTU MAŁŻEŃSTWA
W DIECEZJI PŁOCKIEJ

Wprowadzenie

1. Chrystus zaszczyił swoją obecnością zaślubiny w Kanie Galilejskiej, a przez wstawiennictwo Maryi pomógł nowożeńcom w ich owocnym przeżyciu (por. J 2, 1-11). Radość zaślubin nowych małżonków jest od wieków radością całej wspólnoty Kościoła. Przez swoją miłość małżeńską pragną oni ukazywać miłość Chrystusa-Oblubieńca do Jego Oblubienicy-Kościoła. Ten ważny dzień zawarcia sakramentu małżeństwa wymaga właściwego przygotowania narzeczonych.

2. Troskę o sakrament małżeństwa wyraził już zwołany przeze mnie 43. Synod Płocki, który w trzech dokumentach poruszył kwestię właściwego przygotowania do ślubu¹. Pozostają one ważne i aktualne. Doświadczenie wizytacji pasterskich, obserwacje Duszpasterstwa Rodzin Diecezji Płockiej, Wydziału ds. Rodzin Kurii Diecezjalnej Płockiej i Referatu do spraw Muzyki Kościelnej i spraw Organistowskich, uwagi księży dziekanów i dekanalnych duszpasterzy rodzin oraz wielu kapłanów i wiernych świeckich przynoszą wciąż nowe spostrzeżenia, które domagają się uregulowania, ujednolicenia i doprecyzowania, co należy czynić, a czego unikać podczas przygotowania i sprawowania sakramentu małżeństwa w Diecezji Płockiej.

3. Celem niniejszej instrukcji jest podkreślenie wielu dobrych praktyk, ale też jasne wskazanie nieprawidłowości w poprawnym sprawowaniu sakramentu małżeństwa. Troska o to jest zadaniem nie tylko biskupa, ale także wszystkich kapłanów i wiernych świeckich. Wymaga ona jedności i współdziałania, aby nie powodować wśród wiernych zdziwienia czy mylnego wrażenia, jakoby pewne czynności czy praktyki były zakazane w jednej parafii, a dozwolone w innej. Korzystając z bogactwa tradycji diecezji, wydobywamy z jej skarbcza „rzeczy stare i nowe” (por. Mt 13, 51).

Czas i miejsce zawierania sakramentu małżeństwa

4. Jak wskazuje rytuał, sakrament małżeństwa może być zawierany w każdym czasie, poza wskazanymi dniami liturgicznymi. Zakazane jest sprawowanie małżeństwa w Wielki Piątek Męki Pańskiej i w Wielką Sobotę. Co do wesela jednak, zgodnie z IV przykazaniem kościelnym, należy uświadomić nowożeńcom, że w czasie całego okresu Wielkiego Postu należy powstrzymać się od zabaw. Co do piątków, w wykładni tegoż przykazania Konferencja Episkopatu Polski przypominała: „Nowelizacja zapisu czwartego przykazania nie zmienia w niczym dotychczasowego charakteru każdego piątku jako dnia pokutnego, w którym katolicy powinni «modlić się, wykonywać uczynki pobożności i miłości, podejmować akty umartwienia siebie przez wierniejsze wypełnianie własnych obowiązków, zwłaszcza zaś zachowywać wstrzemięźliwość» (zob. kan. 1249-1250). Wyjątkiem są jedynie przypadające wtedy uroczystości. Jeśli zatem w piątek katolik chciałby odstąpić ze słusznej przyczyny od pokutnego przeżycia tego dnia, winien uzyskać odpowiednią dyspensę². Urządzanie wesel w piątki wymaga zatem postarania się o stosowną dyspensę³.

5. „Zwyczajnym i zalecanym miejscem sprawowania celebracji sakramentu małżeństwa jest kościół jako miejsce poświęcone i przeznaczone do sprawowania liturgii. Zezwolenia biskupów na inne rozwiązania mają charakter indywidualny, są wyjątkowe i powinny takimi pozostać ze szczególnie poważnych przyczyn. Nie należy zezwalać na zawieranie małżeństwa poza miejscem świętym bez poważnej przy-

¹ Por. KOMISJA DS. KULTU BOŻEGO I DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW, „Źródło i szczyt”. *Życie liturgiczne i sakramentalne w Diecezji Płockiej*, w: *Gdzie jest Bóg, tam jest przyszłość. XLIII Synod Diecezji Płockiej*, Płock 2015, s. 93-102, 111-112; KOMISJA DS. MAŁŻEŃSTWA I RODZINY, *Obrona i promocja rodziny w Diecezji Płockiej*, w: tamże, s. 128-146; *Instrukcja o duszpasterstwie rodzin*, tamże, s. 473-478; *Instrukcja o przygotowaniu do małżeństwa i życia rodzinnego w Diecezji Płockiej*, tamże, s. 479-489.

² KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Uchwała nr 15/364/2014 z dn. 13 marca 2014 r. w sprawie zatwierdzenia IV przykazania kościelnego i promulgacji jednolitego tekstu przykazań kościelnych po ich nowelizacji wraz z wykładnią*, w: *Okólnik Kurii Diecezjalnej Płockiej* 10 (2014), s. 52-54, tu: s. 54.

³ Por. KOMISJA DS. KULTU BOŻEGO I DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW, „Źródło i szczyt”, s. 124.

czyni, której nie mogą stanowić racje natury komercyjnej czy wynikające z ekstrawagancji, próżności lub naśladowania zwyczajów obcych tradycji katolickiej”⁴.

Liturgia sakramentu małżeństwa

6. Małżeństwo zasadniczo winno zawierać się podczas Mszy św. Należy więc uświadomić nowożeńcom, w jaki sposób mogą ubogacić liturgię sakramentu, w porozumieniu z księdzem proboszczem i organistą, wybierając odpowiednie osoby do odczytania czytań mszalnych, śpiewu psalmu responsoryjnego (psalterzystę), przedstawienia wezwań modlitwy powszechnej czy też przyniesienia darów ofiarnych.

7. Wielu wiernych ma wątpliwości, czy ich udział we Mszy św. obrzędowej w sobotę jest równoznaczny z wypełnieniem obowiązku niedzielnego, który normuje *Kodeks Prawa Kanonicznego*: „Nakazowi uczestnictwa we Mszy św. czyni zadość ten, kto bierze w niej udział, gdziekolwiek jest sprawowana w obrządku katolickim, bądź w sam dzień świąteczny, bądź też wieczorem dnia poprzedzającego” (kan. 1248 § 1). XLIII Synod Płocki reguluje: „Stąd również i tzw. Msza Święta ślubna sprawowana w sobotę wieczorem (zwykle nie wcześniej niż o godzinie 16.00) może zadośćuczynić obowiązkowi uczestnictwa we Mszy Świętej niedzielnej jedynie wówczas, gdy jest ona Mszą Świętą niedzielną, połączoną z udzieleniem sakramentu małżeństwa. W praktyce oznacza to, że formularz tej Mszy Świętej (czyli teksty modlitw i czytania biblijne podczas niej używane) jest wzięty z niedzieli przypadającej następnego dnia”⁵. Dotyczy to w szczególności Niedziel Adwentu, Wielkiego Postu i Okresu Wielkanocnego oraz uroczystości przypadających w niedzielę. W przypadku Niedziel Okresu Zwykłego i Okresu Narodzenia Pańskiego można skorzystać z formularza Mszy obrzędowej za nowożeńców, o ile sakrament małżeństwa nie jest sprawowany podczas cotygodniowej parafialnej Mszy niedzielnej. Stosownie do okresu liturgicznego należy wykonać hymn *Chwała na wysokości Bogu* oraz złożyć *Wyznanie wiary* (po modlitwie powszechnej). W Niedziele Okresu Zwykłego i Okresu Narodzenia Pańskiego, gdy nie sprawuje się Mszy obrzędowej, wykonuje się czytania z odpowiedniej niedzieli, jednak jedno czytanie można zaczerpnąć z rytuału sakramentu małżeństwa. Podczas Mszy sprawowanej z formularza za nowożeńców należy korzystać z czytań zawartych w *Obrzędach sakramentu małżeństwa*⁶.

8. Ksiądz proboszcz winien zadbać o to, aby w czasie liturgii były używane aktualne i schludne księgi liturgiczne. Dotyczy to zwłaszcza *Lekcjonarza mszalnego* oraz rytuału *Obrzędy sakramentu małżeństwa*.

9. Jeśli małżeństwo sprawuje się w czasie Mszy św., małżonkowie mają prawo przyjąć Komunię św. pod dwiema postaciami, najlepiej z darów konsekrowanych w czasie tejże Mszy.

10. Należy pamiętać, że zgodnie z księgą *Obrzędów sakramentu małżeństwa* w czasie Mszy za nowożeńców opuszcza się Akt pokuty, a po modlitwie *Ojcze nasz* należy odmówić odpowiednie błogosławieństwo nowożeńców, po czym przechodzi się do wezwania: *Pokój Pański niech zawsze będzie z wami*, następnie mówi się: *Przekażcie sobie znak pokoju*, opuszczając inne modlitwy⁷.

11. W czasie przekazywania znaku pokoju kapłan powinien zachować umiar. Może przekazać go nowożeńcom, nie powinien zaś opuszczać prezbiterium⁸.

Śpiewy i muzyka

12. Śpiew, który wyraża wiarę ludu Bożego, jest ważną i integralną częścią liturgii⁹. Szczególnie podczas liturgii obrzędowych obserwuje się dziś zbyt dużo śpiewu solowego albo śpiewu chóru lub scholi, co powoduje bierne uczestnictwo wiernych. Należy tak układać repertuar pieśni, by wierni mogli je wspólnie śpiewać z użyciem dostępnych środków do wyświetlania tekstów albo specjalnie przygotowanych tekstów drukowanych.

13. Właściwy dobór śpiewów oraz osób śpiewających jest nierzadko powodem niepotrzebnych dyskusji w kancelariach parafialnych. Nie każdy śpiew, który podoba się narzeczonym, nadaje się do wykonywania w czasie liturgii sakramentu małżeństwa. Ponieważ sprawujemy sakrament małżeństwa

⁴ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Stanowisko biskupów polskich w sprawie małżeństwa katolickiego zawieranego poza miejscem świątym* (16 kwietnia 2016 r.), n. 27.

⁵ KOMISJA DS. KULTU BOŻEGO I DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW, „*Źródło i szczyt*”, s. 104.

⁶ Por. *Obrzędy sakramentu małżeństwa dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1995, nr 34, 54-56.

⁷ Por. *Obrzędy sakramentu małżeństwa*, nr 77.

⁸ Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, n. 82 i 154; KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Wskazania Episkopatu Polski po ogłoszeniu nowego wydania Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego* (9 marca 2005 r.), n. 33.

⁹ Por. SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, n. 112.

i Najświętszej Eucharystii, które są oficjalnym publicznym kultem Kościoła, w trakcie celebracji należy posługiwać się tylko i wyłącznie zatwierdzonymi pieśniami liturgicznymi, przeznaczonymi do liturgii. Dlatego w trosce o piękno liturgii, w oparciu o praktykę naszej diecezji zarządzam, że w czasie liturgii Mszy św., także ze sprawowaniem sakramentów i sakramentaliów, można korzystać z repertuaru pieśni, dostępnego w następujących śpiewnikach kościelnych (także w ich wcześniejszych wydaniach):

- Karol Mrowiec (red.), *Śpiewnik liturgiczny*, Lublin 1998;
- Jan Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, wyd. XLI, W. Kałamarz CM, A. Ziółkowski CM (red.), Kraków 2015¹⁰;
- Gizela M. Skop (red.), *Exsultate Deo. Śpiewnik mszalny*, wyd. X, Kraków 2010
- oraz pieśni i utwory muzyczne z listy, zatwierdzonej przez Diecezjalną Komisję Muzyki Kościelnej.

14. Wielowiekowa tradycja Kościoła zawsze za pierwszy śpiew liturgii rzymskiej uważała chorał gregoriański, z którego skarbca także należy czerpać w sprawowaniu liturgii sakramentu małżeństwa. W tym kontekście powinno się zwrócić szczególną uwagę na śpiew starożytnego hymnu *Veni, Creator Spiritus (O, Stworzycielu, Duchu przyjdź)*, aby był wykonywany poprawnie i, jeśli okoliczności za tym przemawiają, po łacinie oraz w całości.

15. W repertuarze wokalne muzyki solowej lub chóralnej należy korzystać tylko z utworów przeznaczonych do użytku liturgicznego. Nie wolno wykonywać żadnych utworów o charakterze świeckim, piosenek religijnych albo muzyki popularnej¹¹.

16. Psalm responsoryjny może wykonywać tylko jedna osoba, stojąc na ambonie. Nie należy tego śpiewu powierzać kilku osobom, scholi lub chórowi¹².

17. Zgodnie z instrukcją Konferencji Episkopatu Polski oprócz organów „mogą rozbrzmiewać w liturgii także inne instrumenty. Jednak nie każdy instrument odpowiada godności świątyni i jest w jednakowym stopniu zdalny do wzmacniania ducha modlitwy. Nie wolno używać w liturgii instrumentów przeznaczonych do wykonywania muzyki świeckiej (np. gitara elektryczna, perkusja, fortepian, syntezator)”¹³.

18. Muzykę instrumentalną – na pierwszym miejscu organową – wolno wykonywać przed rozpoczęciem śpiewu na wejście (śpiewu na wejście nie wolno opuścić), podczas przygotowania darów, po wykonaniu śpiewu na Komunię, jeśli rozdzielanie Komunii św. nadal trwa (śpiewu na Komunię nie wolno opuścić), w ramach uwielbienia po Komunii św. oraz po zakończeniu Mszy św. Utwory wykonywane podczas liturgii winny pochodzić z kościelnego skarbca muzyki sakralnej i odpowiadać charakterowi poszczególnych części Mszy św. Nie wolno wykonywać utworów pochodzenia świeckiego, zarówno dawnych, jak i współczesnych¹⁴. Ponadto należy zachować właściwe proporcje pomiędzy muzyką instrumentalną a śpiewem, by nie wykluczyć wiernych z udziału we wspólnym śpiewie.

19. W czasie rozmowy narzeczonych z duszpasterzem w kancelarii parafialnej należy poruszyć temat śpiewu i jego wykonawców pamiętając o tym, że pierwszeństwo należy się zawsze organistom, za którego utrzymanie odpowiedzialni są także wierni zawierający sakrament małżeństwa. Należy im uświadomić, że ofiary składane przy okazji ślubów, chrztów i pogrzebów to często główne źródło utrzymania organistów.

20. Inni muzycy, zarówno wokaliści, jak i instrumentalni mogą być dopuszczeni do wykonywania śpiewów i muzyki w czasie liturgii jedynie w porozumieniu z księdzem proboszczem oraz z organistą i tylko wówczas, gdy ukończyli *Kurs Liturgiczny* dla pełniących posługę muzyczną w liturgii.

21. Ponadto, „muzyka w liturgii ma być wykonywana wyłącznie «na żywo». Niedopuszczalne jest stosowanie tzw. automatycznych organistów. Muzyka odtwarzana elektronicznie nie może zastępować gry na instrumentach lub śpiewu zgromadzonych”¹⁵. Dlatego też zabronione jest wykorzystywanie w liturgii jakichkolwiek nagrań, np. jako akompaniamentu dla śpiewu lub solowej gry na instrumencie.

¹⁰ Śpiewnik ks. Jana Siedleckiego podczas 372. Zebrania Plenarnego (14-16 kwietnia 2016 r.) został uznany przez Konferencję Episkopatu Polski jako ogólnopolski śpiewnik liturgiczny.

¹¹ Por. ŚWIĘTA KONGREGACJA OBRZĘDÓW, Instrukcja *Musica sacra* o muzyce w Świętej Liturgii, n. 43 i 63; KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o muzyce kościelnej* (14 października 2017 r.), n. 7 i 30g.

¹² KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Wskazania Episkopatu Polski po ogłoszeniu nowego wydania Ogólnego wprowadzenia do Mszału Rzymskiego* (9 marca 2005 r.), n. 14.

¹³ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski o muzyce kościelnej*, n. 37b.

¹⁴ Por. tamże, n. 7 i 37.

¹⁵ Tamże, n. 40. Powyższe przepisy liturgiczno-muzyczne dotyczą również pogrzebu chrześcijańskiego.

Dekoracja kościoła

22. Pod wpływem środków społecznego przekazu, filmów i innych sposobów komunikacji rozposzechniło się wśród niektórych wiernych błędne przekonanie, jakoby dekoracja kościoła była jednym z najistotniejszych elementów przygotowania do sakramentu małżeństwa. Szczególnie pod wpływem protestanckich ceremonii zaślubin wielu katolików zaczęło ustawiać w kościołach różnego typu bramy, szpalery ze sztucznych kwiatów czy świec albo innych materiałów. Należy uświadamiać wiernym, szczególnie podczas rozmowy w kancelarii parafialnej przy okazji zgłaszania ślubu, że dekoracja kościoła ma wyrażać podniosłość uroczystości, ale nie powinna być przesadna ani kiczowata. Najważniejszą przestrzenią, w której sprawowana jest Msza św. oraz obrzędy sakramentu małżeństwa jest prezbiterium oraz znajdujący się w nim ołtarz i to tam należy skupić uwagę uczestników.

23. Wiele kościołów, zwłaszcza starszych, posiada piękne ornamenty, malowidła i inne elementy architektury. Nie wymagają one tym samym dodatkowego ozdabiania. Wystarczające jest – jak to słusznie czyni wiele par nowożeńców – zadbanie o estetyczną dekorację kwiatową ołtarza, ambony i innych miejsc prezbiterium. Godną pochwałą jest praktyka, by te żywe kwiaty zostawały w kościele na niedzielę, podczas której duszpasterze dziękują nowym małżonkom za ten ich dar na rzecz parafii.

24. Zabrania się ustawiania dodatkowych świec czy to wzdłuż nawy kościoła, czy w innych jego miejscach. W liturgii Kościoła rzymskiego świece pali się zasadniczo jedynie na ołtarzu, w czasie proklamacji Ewangelii, a szczególnie podczas wystawienia Najświętszego Sakramentu czy procesji. Ustawianie szpaleru świec dla nowożeńców nie ma żadnego uzasadnienia, jest ponadto zagrożeniem bezpieczeństwa uczestników liturgii.

25. Niedozwolone jest także sypanie kwiatami w kościele przed narzeczonymi. Taki gest w tradycji Kościoła katolickiego jest stosowany tylko przed Najświętszym Sakramentem.

Inne wskazania

26. Uroczystość zaślubin sprawowana w świątyni wymaga stosownego, raczej godnego niż wygodnego stroju, zarówno nowożeńców, jak i gości. Odkryte ramiona, zbyt krótkie sukienki i spodnie nie są do pogodzenia z powagą liturgii.

27. Obrączki do ołtarza może przynieść dziecko, może je także podać zakrystianin albo inna, odpowiednio przygotowana osoba.

28. Sugeruje się, aby było dwoje świadków: mężczyzna i kobieta.

29. Należy zachować umiar i rozsądek w wyrażaniu radości podczas wychodzenia nowożeńców z kościoła. Prosi się nowożeńców, aby – jeśli to możliwe – pamiętając także o względach ekologicznych, przekonali swoich gości, by nie używali konfetti, które jest trudne do posprzątania z placu kościelnego, jak i ryżu, który jest pokarmem. Stosowniejszym miejscem niż kościół na użycie takich środków ekspresji, jak np. oklaski, jest sala weselna.

30. Wśród narzeczonych rozpowszechnia się godna pochwałą praktyka proszenia gości, aby zamiast kwiatów ofiarowywali im inne przedmioty, np. zabawki, przybory szkolne czy książki, które potem przekazują na cele charytatywne, np. domy samotnej matki czy dzieła *Caritas*. Warto podjąć z narzeczonymi ten temat podczas *Spotkań dla narzeczonych* lub rozmowy w kancelarii parafialnej.

31. Osoby, które filmują lub wykonują zdjęcia w czasie ceremonii zaślubin winny mieć właściwe przygotowanie i przed uroczystością przedstawić się księdzu w zakrystii. Powinni także mieć ukończony stosowny kurs, organizowany przez władze kościelne.

32. Zabronione jest używanie dronów wewnątrz kościołów oraz wchodzenie przez fotografów i filmujących na ambony.

33. Tam, gdzie istnieje zwyczaj obchodzenia ołtarza na „ofiarę” przez nowożeńców, należy go zachować. Dotyczy to także zwyczaju zostawiania przez nowożeńców wiązanki ślubnej na ołtarzu dedykowanym Matce Bożej.

34. Księża Proboszczowie, na mocy sprawowanego urzędu, są zobowiązani do szczególnej dbałości o właściwy zapis o zawarciu sakramentu małżeństwa w *Księdze Ochrzczonych*, w księdze *Protokołów przedślubnych*, w *Księdze Zaślubionych*, a także w kartotece parafialnej. Należy to uczynić bez zbędnej zwłoki. Dotyczy to obowiązku powiadamiania proboszcza miejsca chrztu o zawartym małżeństwie ka-

nonicznym (*Ne temere*) oraz urzędowym, pięciodniowym obowiązku dostarczenia przez proboszcza podpisanego zaświadczenia o zawarciu małżeństwa do Urzędu Stanu Cywilnego¹⁶.

Zakończenie

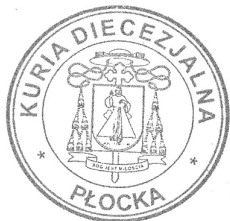
35. Właściwe i pobożne sprawowanie sakramentu małżeństwa będzie z pewnością zachętą dla innych młodych, aby przemyśleć taki sposób przeżycia tej chwili. Do takiego roztropnego i skromnego przygotowania ślubu zachęca narzeczonych Papież Franciszek: „Zarazem jednak byłoby dobrze, aby wasze wesele było skromne i uwydatniało to, co jest naprawdę ważne. Niektórzy bardziej troszczą się o znaki zewnętrzne, o przyjęcie, o zdjęcia, o stroje, o kwiaty... To są rzeczy ważne w czasie święta, ale tylko wtedy, gdy potrafią wskazywać na prawdziwy powód waszej radości: błogosławieństwo Pana dla waszej miłości. Postarajcie się o to, aby tak jak wino w Kanie, zewnętrzne aspekty waszego święta ujawniały obecność Pana i przypominały wam oraz wszystkim obecnym o źródle i przyczynie waszej radości”¹⁷.

Płock, dn. 10 lutego 2020 r.
Nr 338/ 2020

Ks. Piotr Grzywaczewski
Kanclerz

† *Piotr Libera*
Biskup Płocki

Kuria Diecezjalna Płocka
Płock, dnia 12 lutego 2020 r.
Nr 356/2020

Ks. Piotr Grzywaczewski

Za zgodność

¹⁶ W kwestiach prawnych, dotyczących sakramentu małżeństwa, obowiązujące normy zawiera *Dekret ogólny Konferencji Episkopatu Polski o przeprowadzeniu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem małżeństwa kanonicznego* z dn. 8 października 2019 r.

¹⁷ FRANCISZEK, *Spotkanie z parami narzeczonych*, Watykan, 14 lutego 2014 r.